

Speech bij afscheidsmoment van Mo

Woensdag 6 maart was er in de Schakel een afscheidsmoment naar aanleiding van de dood van Mohamed El-Fers. Mo kwam op woensdag en op vrijdag regelmatig koffie drinken in de Schakel.

→ Mohamed El-Fers.

Foto uit het Parool 6 maart 2024

Tekst geschreven door René Zwaap

Uitgesproken voor vriend Maurice Veldman

Op de poflijst van café Tramlijn Begeerte stond hij vermeld als ‘Hollandse Mo’, want er waren een boel Mo’s frequent bezoeker van het legendarische etablissement aan het Van Limburg-Stirum Plein in de Amsterdamse Staatsliedenbuurt, De Tramlijn was in de vroege jaren ’90, toen Mo hier trouwe stamgast was, een hogedrukketel van interculturele contacten, een kosmopolitisch Vredespaleis gevestigd op de smeulende resten van de Kraakbeweging, een Alcoholistische Internationale zo men wil, met Mo als middelpuntvliedende kracht, als ongekroonde koning van een immer uitdijende hofhouding. Op een of andere manier wist Mo al die mensen van alle mogelijke windstreken en denominaties met elkaar te verbinden met die allesziende hemelblauwe ogen van hem, en dat spervuur van sarcastische opmerkingen dan wel vriendelijke plagerijen dat moeiteloos over zijn scherpe tong bleef stromen.

Als zoon van een Duitse moeder en een Perzische vader opgegroeid in Haarlem en later in een R-K-jongensinternaat onder de rook van Utrecht, beschikte Mo van jongs af aan over een lenige sociale antenne. Hij sprak behalve keurig Haarlems Nederlands en Engels ook Arabisch, Turks, Italiaans, Perzisch, Spaans en nog zo wat, alles geleerd met de door Mo hooggeprezen ‘ slumber-methode’ , die inhoudt dat je leert in je slaap, luisterend naar een cursus in de te leren taal. Hij was even goed thuis in de psychedelische spelonken van het Rooms Katholieke geloof als in de mystieke traditie van de Islamitische soefi’s, die hij van vaderswege had meegekregen.

Als musicus bereisde hij het hele Midden-Oosten met zijn oriëntaalse band folkrock-band Atlal. Zijn compositie ‘Back on the Nile’ , door Mo op Cat Stevens-achtige wijze gezongen, werd een keer live voor een radiostation in Cairo ten gehore gebracht, tot veel beroering onder de luisteraars, en werd in 1982 nummer één in zowel Egypte als Soedan. Mo was in Teheran toen de Shah viel. Later woonde hij jaren in Istanboel, de stad die zijn hart veroverde, en waar hij zijn levenslange fascinatie voor het tijdperk van de Osmaanse sultans aan overhield. Ook woonde hij een tijd in Turijn, direct naast de villa van FIAT-eigenaar Agnelli. Hij werkte daar als dj bij Radio Torino Alternativa (RTA). In Rome werd hij na een optreden op een feest van de Italiaanse Communistische Partij door de carabinieri in de cel gesmeten vanwege vermeend bezit van cannabis, en ontmoette daar de jongen die werd beschuldigd van de moord op Pasolini. Nee, om een mooi verhaal met plenty of namedropping zat Mo nooit verlegen.

Toen ik hem in 1983 leerde kennen, woonde hij in de Slaghekstraat in Rotterdam-Zuid, in de Afrikaanderbuurt en kende ik hem alleen onder zijn artiestennaam Ron Vandenberg. We werkten beiden voor de net opgerichte huis-aan-huis bezorgde Rotterdamse zondagskrant ‘De Maas’, de eerste journalistieke betrekking die ik vond nadat ik dat jaar was afgestudeerd aan de Utrechtse School voor de Journalistiek. Mo had heel wat meer ervaring in de media, en was behalve redacteur Shownieuws van De Maas – met exclusieve interviews met sterren als Michael Jackson en Lee Towers – ook hoofdredacteur van een vakblad voor bodybuilders en kon bogen op een verleden bij legendarische publicaties als Hitweek en Aloha, voor wie hij een Arabische pagina redigeerde.

Na een half jaar bij De Maas vond ik een betrekking in Amsterdam en verloren we elkaar uit het oog. Totdat ik, jaren later, ten behoeve van de kolommen van De Groene Amsterdammer een artikel wilde wijden aan het net uitgevaardigde verbod in de Nederlandse penitentiaire inrichtingen ter verspreiding van het blad voor cannabisliefhebbers Highest Magazine. Ik belde de redactie van het blad

voor een reactie en raad eens wie ik daar aan de lijn kreeg. De volgende dag kwam ik voor het eerst in Tramlijn Begeerte en bleek Ronvandenbergh dus eigenlijk Mohamed el-Fers te heten.

Een innige vriendschap werd geboren, en ook een innige samenwerking. Met grote Anklang bij het publiek begonnen we met het wekelijkse tv-programma Mokum TV op de Amsterdamse publieke tv-zender Salto. Mijn rol bleef grotendeels beperkt tot de presentatie van het kritische royalty-magazine De Appeltjes van Oranje en Mo deed de rest. Elke maandagochtend, voordat ik me naar de redactie van De Groene begaf, spoedde ik me naar Mo's bovenwoning aan De Wittenkade, die als provisorische tv-studio was ingericht, en babbelde op goed geluk een minuut of vijf aan schandelijke geruchten over het koningshuis bij elkaar, waarna Mo op zijn Atari-spelcomputer daar een uur hard core piratentelevisie van maakte, met vooral veel aandacht voor de door Mo op video geregistreerde Maria-verschijningen naast het terras van Tramlijn Begeerte, pal voor de etalage van kantoorboekwinkel Vlug & Zeker. Mokum TV bracht interviews met diverse Maria-zieners en zienersessen maar besteedde ook aandacht aan de protesten van het Actiecomité 'Maria de Buurt uit', Daarnaast bracht Mo veel opnames van het Amsterdamse levenslied (Johnny Jordaan, Tante Leen, Willy Alberti), fado (Amália Rodrigues), het oeuvre van de Egyptische nachtegaal van de Nijl Oum Khalsoum en vooral ook veel Turks olie worstelen, waarvan Mo een onuitputtelijk reservoir aan wedkampen op video had, daar hij in samenwerking met de welzijnsorganisatie Turks Huis een jaarlijks terugkerend worstelfestijn in Amsterdam-West organiseerde.

De respons op Mokum TV was imposant, en naar wij van doorgaans goed geïnformeerde bronnen rond het koningshuis vernamen liet Prins Bernhard iedere week per koerier een band met de opname van de jongste aflevering van Mokum TV naar Soestdijk bezorgen.

Op een goede dag werd de muzikale component van Mokum TV verrijkt met een nieuw element. De hoogbejaarde en door iedereen vergeten Leo Fuld, na de Tweede Wereldoorlog een wereldster aan beide kanten van de Atlantische Oceaan met zijn vertolkingen van het Jiddische lied, bleek in zijn aanleunwoning op Kattenburg een trouw kijker van ons programma. En Mo kreeg het voor elkaar dat Leo iedere week een exclusief optreden voor Mokum TV deed. In het begin liet hij Leo zijn grootste hits playbacken voor een grote antieke microfoon met het logo van onze hoofdsponsor Edison Tapijt aan de Elandsgracht (gerund door zijn neef Nick, helaas ook al niet meer onder ons). Leo was trouw aan een antieke Joodse traditie innig verknocht aan het koningshuis, en droeg trots zijn onderscheiding in de Orde van Oranje -Nassau.

Als contrapunt van de Appeltjes van Oranje componeerde hij op de melodie van Irving Berlin's 'God save America' de ode 'God zegen Nederland' (met de regels 'God zegen Beatrix/de mooiste koningin/met haar ouders, behouders/van het hele Oranje-gezin'), die voortaan als slotmelodie van onze uitzending fungeerde.

Leo kreeg toen de smaak te pakken en aldus rees bij Mo het idee om al die klassiekers van het Jiddische lied die hij op zijn naam had staan – zoals My Yiddishe Mama, Oif'N Weg Steht A Boim, Mein Shtetele Belz en Moishele, Mein Freind – te reanimeren in oriëntaalse arrangementen, die Mo samen met pianist Kees Post voor hem bedacht. Het resultaat was de langspeler The Legend, ook wel bekend als 'de Sergeant Pepper van het Jiddische lied', in recordtijd opgenomen in de studio van Hippo Records in de Staatsliedenbuurt. Op hoogbejaarde leeftijd maakte Leo Fuld een zeldzame comeback, met liveoptredens bij o.a. de VARA-televisie en interviews in tal van talkshows. Lang mocht hij niet van zijn hernieuwde roem genieten. Slechts een paar maanden na verschijning van The Legend overleed hij aan een hartaanval. Mo en ik bevonden zich onder degenen die zijn kist naar zijn laatste rustplaats droegen. Toen Mo een Nederlandse vertaling van Leo's Engelstalige autobiografie wilde publiceren, wed hij door een wraakzuchtige weduwe voor de rechter gesleept, want ondank is 's werelds loon.

Bij de Maria-Verschijningsplek op het Van Limburg Stirum-plein streken bussen vol bedevaartgangers uit onder meer Italië neer. Als 'Henk M. Brouwer, voorzitter van het Comité-Generaal Onze Lieve Vrouwe ter Staats' klom Mo in de pen om de kerkelijke autoriteiten in de Lage Landen te bewegen de Maria-verschijningen van Mokum dan toch eindelijk officieel te erkennen. Ook zocht hij Ida Peerdeman op, die in de jaren 1945-1959 veelvuldig door de Heilige Maagd werd bezocht in de buurt van de RAI. Als enige journalist in vijftig jaar kreeg Mo toestemming de Maria-zieners op video te interviewen. In 2002 werden Ida's verschijningen van de Vrouwe van alle Volkeren door bisschop Punt van Haarlem erkend. Na crisisoverleg in het Vaticaan besloot de Rooms-Katholieke Kerk de Amsterdamse Mariaverschijningen toch niet als bovennatuurlijk te erkennen. Een gemiste kans – als het aan Mo had gelegen was Amsterdam uitgegroeid tot een bedevaartcentrum dat niet onder zou doen voor Lourdes of Fátima.

Mo legde zich daarna toe op de bestudering van het leven en werk van Perzische dichter en mysticus Jalal ad-Din Muhammad Rumi, beter bekend als Mevlana, de soefi-meester aan wie Mo diverse boeken wijdde Hij hielp mee de draaiende derwisjen van Konya naar Amsterdam te halen voor een exclusief optreden. Als

schrijver van de enige Nederlandstalige Mevlanabiografie, ontving hij op 5 mei 2003 tijdens het 3de internationale Mevlanacongres de hoge Turkse onderscheiding Merit of Honour uit handen van de Turkse minister voor religieuze zaken professor Mehmet Aydin op de Selçukuniversiteit van Konya., dat een heilige stad is voor de soefi's, omdat Mevlana hier zijn mausoleum heeft. Dat Mo conform zijn wens uiteindelijk zijn laatste rustplaats ook in Konya zou vinden, compleet met tussenlanding in zijn geliefde Istanboel was zijn laatste meesterstuk, zoals heel zijn leven eigenlijk een langgerekte, wonderlijke, surrealistische Fellini-film was, en wij, zijn vrienden, het voorrecht hadden daar toeschouwer van te zijn. Hij zal nooit worden vergeten.